

MRF 2023.126

Vestre Landsrets dom af 28. juni 2023, 4. afd., sag S-1624-21
(Helle Korsgaard Lund-Andersen, Cecilie Kabel Revsbech og Birgitte Nygaard Christensen (kst.))

Anklagemyndigheden mod T I/S (adv. Hans Sønderby Christensen)

Ejer af landbrugsejendom idømt bøde på 5.000 kr. og månedlige tvangsbøder for ikke at efterkomme påbud efter vandforsyningslovens § 29, stk. 3, om tilslutning af stald til offentlig vandforsyning. Dissens.

T I/S var ejer af en landbrugsejendom, hvor vandforsyningen af stuehuset og en ældre stald skete fra almen vandforsyning. Kommunen havde tillige meddelt vandforsyningstilladelse til markvanding, som den tidligere ejer siden 2011 tillige havde benyttet til en ny stald med økologiske kvæg, hvilket kommunen var bekendt med. Efter ansøgning fra den daværende ejer meddelte kommunen i 2016 afslag på, at vand til markvanding kunne anvendes til den nye stald. Afslaget blev påklaget af ejeren, men grundet ejerens dødsfald bortfaldt klagesagen. Efter ny ansøgning fra T I/S om tilladelse til at anvende vand fra egen boring til den nye stald meddelte kommunen i 2017 afslag og meddelte samtidig påbud efter vandforsyningslovens § 29, stk. 3, til T I/S om, at den nye stald skulle tilsluttes offentlig vandforsyning. De to afgørelser blev af kommunen bl.a. begrundet med, at ifølge kommunens vandforsyningsplan 2011-2017 har ”et alment vandforsyningsselskab ret og pligt til at forsyne ejendomme”, og at der som udgangspunkt ikke meddeles vandforsyningstilladelser til ejendomme med dyrehold eller industri. T I/S påklagede afslaget på tilladelse til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der den 23. august 2018 stadfæstede afslaget. Kommunen forlængede efterfølgende fristen for, at den nye stald blev tilsluttet almen vandforsyningsanlæg, til 3. juni 2019, og da påbuddet ikke blev opfyldt, blev der i oktober 2019 af anklagemyndigheden rejst straffesag mod T I/S for ikke at efterkomme påbuddet efter vandforsyningslovens § 29, stk. 3, om tilslutning af den nye stald til almen vandforsyning med påstand om tvangsbøder, indtil påbuddet var opfyldt. T I/S nægtede sig skyldig og

gjorde bl.a. gældende, at andre husdyrbrug i området havde fået tilladelse til at bruge vand fra markvanding, at T I/S ikke havde modtaget de oplysninger, som kræves efter § 24 i bekendtgørelse om vandforsyning og vandindvinding, og at prisen for vand fra vandværket ville medføre en betydelig ekstraomkostning for husdyrbruget, hvilket samlet ville reducere ejendommens værdi med 3,7 mio. kr. Byretten fandt T I/S skyldig efter anklageskriftet og idømte T I/S en bøde på 3.000 kr. samt månedlige tvangsbøder på 3.000 kr. T I/S ankede dommen til landsretten, der i relation til skyldspørgsmålet lagde til grund, at staldbygningen siden 2011 havde været ulovligt tilkøbt markvandingsanlægget. Herefter fandt flertallet, at påbuddet om tilslutning til almen vandforsyning som hjemlet i vandforsyningslovens § 29, stk. 3, og at T I/S uden væsentlige øgede omkostninger end i 2011 kunne tilkoble stalden til vandværk, og at det derfor ikke kunne tillægges betydning, at kommunen ikke havde henvist til oplysningskravene i § 24 i bekendtgørelsen om vandforsyning og vandindvinding. En landsdommer ville frifinde med henvisning til, at påbuddet efter vandforsyningslovens § 29, stk. 3, efter § 24 i bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning skal indeholde bestemmelser om bl.a. ledningsføring, dimensionering og udgifter forbundet med tilslutning, hvilket ikke var opfyldt i denne sag, hvorfor påbuddet efter § 29, stk. 3, måtte anses for ugyldigt. På den baggrund stadfæstede landsretten byrettens dom med den ændring, at bøden blev forhøjet til 5.000 kr.

Kommentar: Dommens faktuelle baggrund er, at husdyrbruget har anvendt vand fra en boring til kvæg i en ny stald i modstrid med den meddelte vandforsyningstilladelse til markvanding, hvilket er en overtrædelse, som kommunen kan og skal søge bragt til ophør ved et lovliggørelsespåbud efter vandforsyningslovens § 65, stk. 3. Det var imidlertid ikke denne bestemmelse, der var rejst tiltale efter i straffesagen, men derimod den manglende efterkommelse af et påbud i medfør af vandforsyningslovens § 29, stk. 3, hvorefter kommune kan ”træffe afgørelse om, at en eller flere ejendomme

*skal tilsluttes en bestående almen vandforsyning, hvis tilslutningen findes ønskelig ud fra en samlet vurdering af forholdene i et område eller ud fra den enkelte ejendoms forhold". Dette rejser imidlertid et mere principielt spørgsmål, som hverken byretten eller landsretten tog stilling til, nemlig om der i vandforsyningslovens § 29 er hjemmel til at fastsætte, at bestemte bygninger på samme ejendom skal tilsluttes almen vandforsyning, når det i øvrigt må lægges til grund, at den pågældende ejendom er tilsluttet almen vandforsyning. Et andet tilsvarende principielt spørgsmål er, om et ulovligt forhold kan imødegås med et konstitutivt påbud efter § 29, stk. 3, hvori fastlægges, hvad der fremover skal være gældende. Problemet ved dette er, at mens et lovliggørelsespåbud er udtryk for en administrativ håndhævelse af et ulovligt forhold, er et konstitutivt påbud udtryk for, at kommunen med påbuddet vil fastlægge, hvad der fremover er gældende ret, og en sammenblanding af disse to beføjelser kan skabe megen unødigt retsuklarhed, som det bl.a. skete i en række sager om jordforurening, indtil Højesteret i U 2006.1531 H fastslog, at et påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 41 ikke kan anvendes på en bestående jordforurening, som i stedet må imødegås med lovliggørelsespåbud efter miljøbeskyttelseslovens § 69, når betingelserne herfor er opfyldt, og forholdet ikke er omfattet af jordforureningslovens regler. Se tillige **MRF 2023.21/2 V**, hvor der i relation til lukning af vandboring også ses en sammenblanding af konstaterende lovliggørelsespåbud og konstitutive påbud, samt **MRF 2023.30 Ø**, hvor en kommune forsøgte at håndhæve et vilkår i en tilladelse efter miljøbeskyttelseslovens § 19 med et konstitutivt påbud efter lovens § 30, stk. 1.*

Udskrift af dombogen

D O M

afsagt den 6. juli 2021

Rettens nr. 5-5147/2019

Politiets nr. 4200-88110-00023-19

Anklagemyndigheden

mod

T I/S

cvr-nummer 38255428

Anklageskrift er modtaget den 30. oktober 2019.

T I/S er tiltalt for overtrædelse af

vandforsyningslovens § 29, stk. 3, jf. § 84, stk. 1, nr. 4, jf. stk. 3, ved som ejer af ejendommen ... efter den 3. januar 2018 at have undladt at efterkomme Norddjurs Kommunes påbud af 3. oktober 2017 om senest den 3. januar 2018 at frakoble en staldbygning fra markvandingsboring ... på ejendommen og i stedet tilkoble bygningen til V distributionsvandværk under Aqua Djurs, hvilken frist den 9. oktober 2018 er forlænget til den 23. november 2018.

Påstande

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om bødestraf.

Anklagemyndigheden har endvidere nedlagt påstand om, at tiltalte under tvang af fortløbende bøder tilpligtes at lovliggøre forholdet.

Tiltalte har nægtet sig skyldig.

Tiltalte har under hovedforhandlingen frafaldet en afvisningspåstand i medfør af retsplejelovens § 846, stk. 1. Tiltalte har subsidiært påstået sagen udsat på forelæggelse for EU-Domstolen.

Sagens oplysninger

R har forklaret, at han og **M** er brødre og interessenter i tiltalte, som driver et landbrug med malkekvæg på den anførte adresse. De overtog ejendommen fra deres far, **E**, pr. 1. januar 2017. Faderen afgik ved døden den ... 2017. Forud for generationsskiftet havde de begge arbejdet på gården.

Hans far erhvervede gården i 1984. Da faderen udvidede bedriften, var han med på sidelinien. Hans far ansøgte den 31. december 2011 om tilladelse til at bruge deres egen vandboring til at levere vand til kreaturerne i den nye stald og ikke kun til markvanding som hidtil. Da han og hans bror overtog i 2017 var der ikke givet tilladelse hertil, men afslag herpå. De mente, at de burde have haft tilladelsen. De har ikke overholdt betingelsen i kommunens afgørelse om at ophøre med at bruge vand fra egen boring til kreaturerne inden for de angivne tre måneder, og de bruger fortsat vand fra egen boring til kreaturerne. Ved overtagelsen havde de kendskab til papirerne vedrørende sagen. Han vil ikke svare på, hvornår de antog advokat. De klagede over Norddjurs Kommunes afgørelse af 3. oktober 2017. Den 23. august 2018 modtog han afgørelsen fra Miljøklagenævnet. De fortsatte imidlertid med brugen af vand som hidtil, fordi de fandt afgørelsen urimelig. De spurgte nogle byrådsmedlemmer i Norddjurs Kommune, om det kunne være rigtigt, idet de håbede på at få hjælp fra politisk hold. Trods straffesagen tror de fortsat på, at de har juraen på deres side. Tiltalte har hele tiden haft den holdning, at man ikke vil rette ind efter kommunens afgørelse, og dette var også faderens holdning. Kommunen har for så vidt været indstillet på dialog, men han mener, der er et økonomisk incitament hos kommunen til at få storforbrugerne med på det offentlige vandværk, så priserne kan sættes ned. Der er andre gårde, der har ret til at bruge eget vand i produktionen, og dem kan kommunen ikke røre, medmindre der sker noget med den private vandboring, hvorefter kommunen vil kunne kræve, at også disse gårde overgår til det offentlige vandværk.

M har forklaret, at han kan bekræfte R's faktiske oplysninger. Han blev også bekendt med Miljøklagenævnets afgørelse i august 2018. De mente, afgørelsen var helt forkert og udtryk for forskelsbehandling, idet en nabo i 2011 havde fået lov til at pumpe eget vand op til sine svin i en mængde på 4.000 m³. Vandforsyningsplanen udløb i 2017, og de talte med kommunalpolitikere herom. Det er vigtigt for dem at bruge vandet fra deres egen boring, fordi vandet er to grader koldere end vandet fra vandværket og derfor er bedre egnet til at køle mælken. Efter køleprocessen bruges vandet i den videre produktion i stalden. De håbede på at blive tilgodeset i en ny vandforsyningsplan. Den 28. august 2019 blev tiltalte sigtet, og de fik at vide, at kommunen havde meldt sagen til politiet. De syntes stadig, deres argumenter var gode, og at der måtte ske noget i sagen. I 2019 fik han en melding fra Landboforeningen om, at der var drøftelser i tek-nisk udvalg, som kunne give lys for enden af tunnelen. De har 350 økologiske køer med mælkeproduktion. Mælkeproduktion kræver meget vand. Der er ca. seks ejendomme på deres størrelse på Djursland, og ingen af de andre ejendomme er tilsluttet Aqua Djurs, men har derimod egen vandforsyning. Hans far fik foretaget nøje beregninger af elforbruget med deres egen vandforsyning og med vand fra vandværket, som køler dårligere, og som derfor fordrer et stort strømforbrug til afkøling. Vandforsyningen fra Aqua Djurs var ikke stor nok og måtte udvides, hvis de skulle kobles på vandværkets vand. Dette skete i november 2020 og forholdene var således ikke på plads

hertil i 2017. De økonomiske forudsætninger, som Norddjurs Kommune har peget på, var således ikke til stede, da afgørelsen blev truffet i 2017. De har fået foretaget en beregning, der viser, at de forøgede omkostninger til vandværksvand og eludgifter til mælkekøling vil forringe ejendommens værdi i en størrelsesorden på 3,7 mio. kr. Han kan fuldt ud tiltræde de beregninger, der fremgår af sagens bilag. Siden afgørelsen i 2017 har kommunen eller vandværket fået foretaget en udvidelse af forsyningsmulighederne, og dette er for så vidt positivt, men det er dog stadig bedre, at de kan bruge deres eget vand, som er i høj kvalitet og mindre miljøbelastende, idet de meget store mængder vand ikke vil skulle transporteres over syv kilometer. 132.000 kr. i merudgifter om året vil have stor betydning for deres bedrift. Deres nuværende kølingsfaciliterer giver en fremragende mælkekvalitet, som vil være vanskelig at opretholde med det dårligere kølende vandværksvand. I 2011 gik han på landbrugsskole, men han var bekendt med faderens ansøgning om brug af vand fra egen boring, som er gået igen gennem sagen. Han mener ikke, de får større forsynings sikkerhed ved at komme på det offentlige vandværk, snarere ringere, idet de vil kunne være udsat for, at vandværket lukker for vandet ved eksempelvis ledningsarbejder. Dette aspekt har ikke været drøftet med kommunen i forbindelse med sagen. Deres ejendom har siden faderens tid altid været tilsluttet det offentlige vandværk hvad angår beboelsesdelen og den gamle stald.

A har forklaret, at hun er miljø sagsbehandler i Norddjurs Kommune og har været dette siden 2014. Forud herfor var hun desuden konsulent for kommunen på denne sag. Hun har været sagsbehandler på afgørelsen af 3. oktober 2017. I 2011 var der givet tilladelse til E til at markvande fra egen boring. Ved et tilsyn konstaterede de, at også E's stald var tilsluttet denne boring, hvilket krævede tilladelse. Derfor søgte E om tilladelse hertil den 31. december 2011. Der kom en afgørelse med afslag, som E klagede over. Da E døde, blev sagen genoptaget i forhold til tiltalte, så interessenterne fik mulighed for at ytre sig. Tiltalte blev hørt om den påtænkte afgørelse af 3. oktober 2017 fire uger før og fremkom i den forbindelse med oplysninger om de økonomiske konsekvenser for tiltalte. Hun vurderede på oplysningerne som det fremgår af bilag 5 til afgørelsen. Afgørelsen indeholdt et vilkår om, at tiltalte skulle tilsluttes det offentlige vandværk inden for tre måneder for at sikre, at afslaget ville blive efterkommet. Kommunens afgørelse var hvad angår tilladelsen truffet i medfør af vandforsyningslovens § 21 og hvad angår afslaget i medfør af § 29, stk. 3. Kommunen traf afgørelsen for at følge vandforsyningsplanen og sikre, at alle så vidt muligt kom på det offentlige vandværk. Hun så på vandforsyningsplanen for 2011-17, men også på Rougsø Kommunes tidligere vandforsyningsplan, som var helt tilsvarende på dette punkt. Priserne for det offentlige vandværk fastsættes én gang årligt ud fra et hvile i sig selv-princip. Hun har haft mundtlig dialog med interessenterne, men ikke i forbindelse med høringssvaret. Da kommunens afgørelse af 3. oktober 2017 blev påklaget til Miljøklagenævnet, afventede man klagesagens udfald. Da Miljøklagenævnet stadfæstede afgørelsen den 23. august 2018, meddelte kommunen tiltalte en

indskærpelse og en ny frist for tilslutning til vandværket til den 23. november 2018. Der forelå på det tidspunkt ikke nye økonomiske oplysninger fra tiltalte. Ved et brev af 20. maj 2019 til tiltalte gav hun tiltalte en sidste frist på fire uger. På det tidspunkt var en ny vandforsyningsplan undervejs. Det var ikke hendes intention med brevet at give tiltalte udsigt til, at beslutningen kunne laves om. Den nye vandforsyningsplan er blevet vedtaget i februar 2021, og den er hvad angår det, denne sag drejer sig om, en videreførelse af den tidligere vandforsyningsplan. Aqua Djurs har oplyst, at det ikke vil være forbundet med særlig store omkostninger at tilslutte tiltaltes stald til det offentlige vandværk. Vandforsyningslovens § 20 kan ikke bruges i denne sag, fordi tiltaltes vandforbrug på den nye stald er på 15.000 m³ og dermed langt over 3.000 henholdsvis 6.000 m³. Der er 59 andre større landbrug i kommunen. Det er korrekt, at tiltaltes nabo har fået tilladelse til at bruge eget vand i en mængde på 4.000 m³, men her sker der ikke forbrug af husholdningsvand, så der foreligger andre omstændigheder. Tiltalte bad ved et brev af 26. oktober 2018 om en forlængelse af fristen for tilslutning på overvejelse af en retssag. Det afslog kommunen. Tiltalte har fortsat ikke tilsluttet stalden til det offentlige vandværk. Aqua Djurs dimensionerer sine vandledninger efter vandforsyningsplanen, og hvis ikke alle forbrugere tilslutter sig, bliver vandet dyrere. Der er ikke den store forskel på temperaturen af vandværksvandet og vandet fra tiltaltes egen boring. Aqua Djurs har nedsat vandprisen med 21% for at tilgodese de store forbrugere. Dette vil medføre et fald i den årlige udgift for 15.000 m³ på 22.000 kr.

P har forklaret, at han er ansat i Norddjurs Kommune. Kommunen har ikke tilsluttet nødstrømsgeneratorene ved alle pumpe- og trykstationer, men der er forberedt til det, så en mobilgenerator kan bringes til stede i tilfælde af nedbrud.

Der har under hovedforhandlingen været fremlagt akter fra forvaltningssagen i Norddjurs Kommune, herunder Es ansøgning om tilladelse vedrørende indvinding af grundvand til vanding m.v. af 31. december 2011, Norddjurs Kommunes afgørelse af 3. oktober 2017 og Miljø- og Fødevareragenævnets afgørelse af 23. august 2018, som stadfæster Norddjurs Kommunes afgørelse af 3. oktober 2017. Nævnets afgørelse er ikke indbragt for domstolene inden for fristen på 6 måneder.

Kommunens afgørelse indebar, at tiltalte skulle frakoble sin kreaturstald fra indvindingsanlægget, og tiltalte blev ved en indskærpelse meddelt den 9. oktober 2018 indrømmet en ny frist hertil til den 23. november 2018.

Kommunen anmeldte tiltalte til politiet den 3. juni 2019.

Rettens begrundelse og afgørelse

Retten bemærker indledningsvis, at spørgsmålet om, hvorvidt der har været hjemmel til Norddjurs Kommunes påbud og til at straffe for manglende over-

holdelse heraf, ikke er af en sådan fællesskabsretlig karakter, at det er nødvendigt at forelægge spørgsmålet for EU-Domstolen. Tiltaltes subsidiære påstand herom tages derfor ikke til følge.

Retten bemærker videre, at Norddjurs Kommunes afgørelse af 3. oktober 2017 om frakobling af tiltaltes staldbygning fra en markvandsboring er truffet i medfør af vandforsyningslovens § 29, stk. 3.

Det forhold, at tiltalte på tidspunktet for kommunens afgørelse ikke måtte have modtaget oplysninger som anført i bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning, § 24, fører efter en konkret væsentlighedsvurdering ikke til, at afgørelsen af denne grund er ugyldig. Retten har herved lagt vægt på den viden, tiltalte allerede havde om de pågældende forhold, og på det oplyste om tiltaltes driftsmæssige forhold i øvrigt.

Retten har herudover ikke grundlag for at antage, at kommunen ved afgørelsen har varetaget ulovlige hensyn, eller at afgørelsen af andre grunde er behæftet med fejl, som gør den ulovlig, ligesom retten ikke i øvrigt har grundlag for at tilsidesætte det skøn, som kommunen har foretaget ved afgørelsen.

Norddjurs Kommunes afgørelse af 3. oktober 2017 er således lovlig og gyldig, og det lægges efter bevisførelsen, herunder interessenterne M og Rs forklaringer til grund, at tiltalte ikke har efterkommet kommunens påbud.

Tiltalte findes herefter skyldig i tiltalen.

Straffen fastsættes til en bøde på 3.000 kr., jf. vandforsyningslovens § 29, stk. 3, jf. § 84, stk. 1, nr. 4, jf. stk. 3.

Det må efter oplysningerne i sagen, herunder om interessenternes stilling til sagen, anses for nødvendigt for en lovliggørelse af forholdet, at tiltalte pålægges tvangsbøder som nedenfor bestemt, jf. retsplejelovens § 997, stk. 3.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, T I/S straffes med en bøde på 3.000 kr.

Tiltalte skal betale tvangsbøder på 3.000 kr. pr. måned, første gang den 1. september 2021, indtil forholdet er lovliggjort.

Tiltalte skal betale sagens omkostninger.

Rasmus Damm
dommer

/aks

Udskriftens rigtighed bekræftes.
RETEN I RANDERS, den 6. juli 2021

Jane Hansen
Elev

DOM

afsagt den 28. juni 2023 af Vestre Landsrets 4. afdeling (dommerne Helle Korsgaard Lund-Andersen, Cecilie Kabel Revsbech og Birgitte Nygaard Christensen (kst.) i ankesag

V.L. S-1624-21

Anklagemyndigheden

mod

T I/S

CVR 38255428

(advokat Hans Sønderby Christensen, Randers)

Retten i Randers har den 6. juli 2021 afsagt dom i 1. instans (rettens nr. 5-5147/2019).

Påstande

Tiltalte, T I/S, har påstået frifindelse.

Anklagemyndigheden har påstået skærpeelse.

Anklagemyndigheden har for landsretten berigtiget tiltalen, således at det efter ”23. november 2018” tilføjes ”, hvilken frist igen den 20. maj 2019 blev forlænget til den 3. juni 2019.”.

Supplerende oplysninger

Der er for landsretten fremlagt bl.a. yderligere kortbilag, tinglysningsrids af 23. september 2020 og Retningslinjer for procesvand i kommende vandforsyningsplan, dateret den 18. april 2023, ligesom der er forevist videoklip vedrørende nedkøling af mælk med pladekøler.

Forklaringer

M, R og vidnet A har for landsretten i det væsentlige forklaret som i 1. instans. Der er endvidere afgivet forklaring af K, N, B og H.

M har supplerende forklaret, at de fortsat ikke har koblet markvandingsanlægget fra den nye stald.

Årsagen til at de ikke i høringssvaret eller i klagen omtalte etableringsomkostningen ved tilkobling til vandværket var, at de først efterfølgende blev opmærksomme på størrelsen af denne udgift.

I 2011 klagede en beboer længere ned ad vejen over, at han ikke kunne få tilstrækkeligt med vand, når de brugte vand i stalden. De bruger 43 kubikmeter vand i døgnet. Det skal løbe gennem pladekøleren, bruges til rengøring og til køerne. Der skal 2½ liter vand igennem, når de producerer 1 liter mælk. De malker 3.000 liter mælk i timen, når det går bedst. Det skal køles, hvilket kan gøres stort set gratis med frikøling.

De vil ikke få højere forsyningssikkerhed ved at blive koblet på vandværket. De har nødberedskab i tilfælde af strømsvigt, og vand vil om nødvendigt kunne transporteres fra den gamle stald til den nye stald. De har endnu ikke oplevet strømsvigt fra vandværket, men i 2017 blev der en dag lukket for vandet i flere timer. Han mener ikke, at kommunen har et permanent nødstrømsberedskab. Det er et krav fra Arla, at de har nødstrømsanlæg.

I 2016 fik deres far foretaget en beregning af, at det ville medføre 132.683 kr. i ekstraomkostninger at anvende vandværksvand til den nye stald frem for egen boring. De vandtemperaturer, som er angivet i beregningen, stemmer med virkeligheden.

K har forklaret, at han har været indehaver af ... ApS siden 2005. I 2011 foretog han en energiberegning for nedkøling af mælk for E. Temperaturen på mælken, når den kommer ud af koen, er på 37 grader. Med grundvand vil man kunne køle hurtigere ned end med vand fra vandværket, hvilket giver et lavere strømforbrug. 7,7 kWh pr. grads nedkøling betyder, at man skal gange med 7,7 kWh hver gang, man skal køle en grad ned. På årsbasis opnår man en meget stor besparelse ved at køle med

grundvand. Om sommeren er der 6-8 graders forskel mellem grundvand og vandværksvand.

N har forklaret, at han har afgivet ... A/S' tilbud på nedgravning af ledning. Ledningen skulle føres ind til staldens indgang, og der skulle laves en montage. Underentreprenører skulle udføre vejunderføringen og VVS-arbejdet. Der er mange dele i det samlede tilbud, herunder retablering af beton og sikker opbankning til tung trafik. Han valgte en 63 mm ledning i samarbejde med VVS-entreprenøren under hensyn til den vandmængde, som T anvendte på det tidspunkt. Hans opgave var kun at dimensionere en ledning til T. Når kommunen har valgt en 75 mm ledning, er det måske fordi, der er flere aftagere af vand. En 75 mm ledning er efter hans opfattelse ikke overdimensioneret, når der er flere aftagere. Den gamle ledning var 50 mm.

B har forklaret, at han har udarbejdet erklæringen vedrørende værditab, ekstrakten side 323, i 2021. ... er hans virksomhed, og han er ejendomsmægler med speciale i landbrugsejendomme. En årlig meromkostning på 132.683 kr. vil efter hans beregning betyde en lavere salgspris for ejendommen på ca. 3,7 mio. kr. ud fra en forrentning på 3,5 %. Landbrug er en virksomhed som andre virksomheder. Han har ikke forholdt sig til værdien af den konkrete ejendom, da det ikke har nogen betydning for beregningen. Han vil skyde på, at ejendommen har værdier for 50-100 mio. kr.

A har supplerende forklaret, at tilladelsen og afslaget er givet efter vandforsyningslovens § 20 og 21. Afgørelsens henvisning til vandforsyningslovens § 29, stk. 3, vedrører, hvor vandet til stalden skal komme fra. Vandforsyningslovens § 20, stk. 1, nr. 1 og 2, finder ikke anvendelse, idet der blev ansøgt om indvinding af 15.000 kubikmeter. De træf-fer afgørelse efter den vandforsyningsplan, som er gældende på afgørelsestidspunktet. Hun skelede også til Rougsø Kommunes vandforsyningsplan, da ansøgningen oprindeligt var tilbage fra farens tid. Begge vandforsyningsplaner angav, at når ejendomme tilsluttes vandværk, skal hele bedriften tilsluttes. Hun kiggede ikke på Sønderhald vandforsyningsplan, da T ligger i den gamle Rougsø Kommune. Det er korrekt, at afgørelsen ikke indeholder de oplysninger, som er opregnet i bekendtgørelse nr. 832 om vandindvinding og vandforsyning § 24, nr. 3-7. Det skyldes, at ejendommen allerede var tilsluttet vandforsyningen, og at udgifterne i nr. 3-7 derfor allerede var betalt.

Hun talte med AquaDjurs, som oplyste, at den eksisterende ledning kunne bruges, men at det ville være muligt for omkring 5.000 kr. at skifte et stykke af ledningen til Ø63, hvis vandforbruget blev meget stort. Hun spurgte ikke tiltalte direkte til ledningsstørrelse og ledningsdimension, men i høringen blev de spurgt til omkostninger. Hun vurderede, at der var tale om rimelige vilkår og markedsvilkår ud fra, at vandværket skal "hvile-i-sig-selv". Når hun i kommunens bemærkninger af 21. september 2017, ekstrakten side 53, henviste til "den angivelige prisforskel", var det en henvisning til tiltaltes angivelse af prisforskellen mellem selv at indvinde vand og få vand fra vandværket. Foreholdt tilbud af 22. april 2020 fra ... A/S, ekstrakten side 325, har hun forklaret, at det ikke ville koste noget for tiltalte at koble sig på den eksisterende ledning. Det ville ifølge AquaDjurs koste 5.000 kr. i 2020-priser at føre et stik ind til ejendommen, som kunne varetage et større vandforbrug. Hun indhentede ikke prisen i forbindelse med afgørelsen, idet hun forudsatte, at der i forvejen var tilslutning til vandværket og dermed ingen tilslutningsudgift. Det er en sag mellem vandværk og forbruger, hvordan der skal ske tilkobling ved nyt tilslutning.

Grundvandet har en temperatur på 8-9 grader, og der er ikke på grund af T's beliggenhed risiko for, at vandet under transporten vil blive varmere. Sagen om naboejendommen, som har fået tilladelse til vandindvinding, er fra før hendes tid. Hun er dog bekendt med, at der ikke var husholdning på naboejendommen, hvorved den adskiller sig fra T.

Kommunen har ikke efter påbuddet lovliggjort vandindvindingen til stalden, og hun er heller ikke bekendt med, at det er blevet drøftet i byrådet. Foreholdt "Retningslinjer for procesvand i kommende vandforsyningsplan", forslag C, dateret den 18. april 2023, til-lægsekstrakt 3, side 2, har hun forklaret, at byrådet har bestemt, at der skal arbejdes videre med forslag C. Der lægges ikke op til, at man kan frakobles vandværket. Retningslinjerne gælder kun fremadrettet. I februar 2021 var der en ny vandforsyningsplan, men den blev ikke endeligt vedtaget, og nu er udkastet ændret igen. Der er ikke vedtaget nogen ny vand-forsyningsplan.

Norrdjurs Kommune er en sammenlægning af fire kommuner. Indtil kommunen vedtog en vandforsyningsplan, gjaldt de gamle kommuners planer. Det kunne nok godt indebære, at nogen var underlagt strengere regler end andre. Hun kan ikke forklare, hvordan det er i overensstemmelse med ligebehandlingsprincippet. Foreholdt Rougsø Kommunes vandfor-syningsplan, ekstrakten side 410, "Nedlægning af brønde/boringer", har hun forklaret, at

afsnittet skal forstås sådan, at når en husholdning har haft sin egen boring og kommer på vandværket, skal den eksisterende boring nedlægges. Det er ikke en sådan situation, der foreligger her.

Hun er bekendt med, at Miljø- og Naturklagenævnet i 2015 har truffet et par afgørelser om, at kommunen ikke havde givet tilstrækkelige oplysninger i deres afgørelser, idet de blot henviste til takstbladet. De ændrede praksis efter nævnets afgørelser. Denne sag adskiller sig fra de pågældende afgørelser, idet T allerede var tilsluttet. Der var derfor ikke noget yderligere bidrag.

Det skal nok passe, at der er 7 km fra det sted, hvor vandet pumpes op, og til T. Hun ved ikke, hvilken dybde vandet ligger i. Hun undersøgte ikke forskelle i vandets temperatur, inden afgørelsen blev truffet. Det er ikke deres praksis at undersøge, om en ejendom har behov for at nedkøle mælk.

Forsyningssikkerhed dækker både over vandforsyningssikkerhed og vandkvalitet. Hun er ikke bekendt med, hvad man gør ved nedbrud af markvandingsboringen. Kommunen indhentede ikke oplysninger om forsyningssikkerhed fra T.

Forevist oversigtskort, bilag 16, har vidnet forklaret, at vandværket i 2020 på hendes forespørgsel oplyste, at der kunne trækkes det nødvendige vand, og at det ville koste 5.000 kr. at udvide ledningen for deres del. Hvis det var nødvendigt med en større ledning på egen grund for at forsyne T, ville den skulle etableres for T's regning. Hun ved ikke, om Ø75-ledningen var etableret, da hun spurgte AquaDjurs i 2020. Foreholdt oversigtskort af 23. september 2020 og mail af 22. september 2020 fra AquaDjurs til Norddjurs Kommune, ekstrakten side 158, vedrørende "Pris for tilslutning af stald på ...", har hun forklaret, at prisen i mailen må være baseret på Ø75-ledningen. Hun er først i dag blevet bekendt med, at vandværket for egen regning har skiftet ledningen til en Ø75. De har ikke praksis for at forholde sig til priserne på grunden. Vandværket havde ret og pligt til at forsyne ejendommen, og hvis vandværket ikke kunne det, ville det skulle skifte ledningen for egen regning for at opfylde sin forpligtelse. Hun husker ikke, hvornår hun første gang hørte om udgiften til etablering af ledning. Stikledningsbidraget til matrikelskel er det samme, uanset hvor lang stikledningen er. Det sidste stykke fra skel ind til ejendommen betaler matrikelejer selv, og kommunen beregner og oplyser ikke prisen herfor.

Hun kan ikke med sikkerhed sige, hvad byrådet vil komme frem til i forhold til den nye vandforsyningsplan. Kommunen administrerer efter de gældende regler, dvs. vandforsyningsplanen vedtaget i 2012. De kan først administrere efter en vandforsyningsplan, når den er endeligt vedtaget. Miljø- og Teknikudvalget vil kunne træffe konkrete afgørelser, men hun mindes ikke, at det er sket.

H har forklaret, at hun er teamleder i Natur og Miljø i Norddjurs Kommune. Hun har været ansat i kommunen siden 2020. Hun har afgivet høringssvar til statsadvokaten i forbindelse med denne sag. Foreholdt høringssvar, punkt 4.5, ekstrakten side 346, har hun forklaret, at kommunens praksis er fulgt ved de angivne oplysninger i afgørelsen. Hun husker ikke, hvorfor kommunen bestred tiltaltes angivelse af en udgift på omkring 274.000 kr. til etablering af ledning Ø63. Hun er ikke bekendt med, hvorfor naboejendommen har fået en tilladelse til vandindvinding. Høringssvarene er afgivet på baggrund af indsamling af oplysninger fra kollegaer og ved at læse i sagen. Hun afgav høringssvaret, ekstrakten side 346, i juli 2022. Hun kan ikke sige, om det havde været anderledes, hvis udgiften til gravearbejde på egen grund havde været væsentligt større end 5.000 kr. Kommunens praksis er, at man ikke forholder sig til omkostninger til gravearbejde på egen grund. Hun ved ikke, om denne praksis er offentlig tilgængelig. Hun er ikke bekendt med, om kommunens praksis vedrørende oplysninger om gravearbejde på egen grund, jf. bekendtgørelsens § 24, stk. 3, har givet anledning til andre sager. Hun ved ikke, om kommunen har rubriceret landmænd efter, om de er mælkeproducenter.

Hun er bekendt med, at kommunalbestyrelsen har truffet beslutning om, at man skal arbejde videre med nogle nye retningslinjer. Forvaltningen kan ikke på egen hånd bestemme, hvordan der skal administreres, indtil disse retningslinjer eventuelt er vedtaget. Der foreligger et tomrum. Hvis der kommer en ny ansøgning, vil de forelægge den for politikerne. Ved kommunesammenlægningen i 2007 havde man flere forskellige administrationsgrundlag fra de gamle kommuner. Hun ved ikke, hvordan man håndterede dette.

Hun var ikke inde over indhentning af oplysninger fra AquaDjurs om, at det ville koste 5.000 kr. at etablere en stikledning.

R har supplerende forklaret, at der er to markvandingsboringer på det fremlagte kort fra Danmarks Miljøportal. Markvandingsboringen ved stalden, som denne

sag drejer sig om, og markvandingsboringen, som ligger inden for grænsen til den gamle Sønderhald Kommune. Kommunen burde have vejledt dem om, at de kunne søge om tilladelse til at bruge markvandingsboringen i den gamle Sønderhald Kommune til vanding i stalden. Der var lempeligere regler på området i den gamle Sønderhald Kommune.

Landsrettens begrundelse og resultat

Skyldsspørgsmålet

Det er ubestridt, at staldbygningen siden opførelsen i 2011 uden tilladelse har været ulovligt tilkøbet markvandingsanlægget.

Dommerne Helle Korsgaard Lund-Andersen og Cecilie Kabel Revsbech udtaler:

Norrdjurs Kommune meddelte den 3. oktober 2017 i medfør af vandforsyningslovens § 29, stk. 3, tiltalte et påbud om, at stalden fremover skulle forsynes af V Vandværk, idet der i sammenhæng hermed meddeltes afslag på at forsyne stalden fra markvandingsanlægget. Den 9. oktober 2018 meddelte kommunen tiltalte en indskærpelse om at frakoble stalden markvandingsboringen og tilslutte den vandværket senest den 23. november 2018. Denne frist blev den 20. maj 2019 forlænget til den 3. juni 2019, idet der samtidig blev varslet om politianmeldelse ved manglende overholdelse af fristen. Vi finder efter ordlyden og forarbejderne til vandforsyningslovens § 29, stk. 3, at der ikke er grundlag for at anse påbuddet for uhjemlet, selvom der er tale om en landbrugsejendom.

Efter bevisførelsen lægger vi til grund, at den tidligere ejer, E's, klage over kommunens afslag på hans ansøgning af 31. december 2011 om retlig lovliggørelse var bortfaldet, idet R og M ikke indtrådte i klagen. Der er således ikke – uanset at kommunen den 11. september 2017 skrev, at sagen genoptages – grundlag for at anse afgørelsen af 3. oktober 2017 for ugyldig som følge af, at kommunen ved afgørelsen har lagt vægt på Norrdjurs Kommunes Vandforsyningsplan 2011-2017.

Tiltaltes bygninger var, da den nye stald blev bygget i 2011, tilkøbet vandværket, og omkostningerne til tilslutningsbidrag mv. var således betalt. På denne baggrund og efter bevisførelsen i øvrigt finder vi det bevist, at tiltalte uden yderligere omkostninger end dem, der forelå i 2011, ville kunne frakoble den ulovlige tilslutning af stalden og tilkoble stalden

vandværket. Under disse omstændigheder tiltræder vi, at afgørelsen af 3. oktober 2017 ikke er ugyldig som følge af, at kommunen i afgørelsen ikke har henvist til de opregnede omkostninger i § 24 i dagældende bekendtgørelse nr. 832 af 27. juni 2016 om vandindvinding og vandforsyning.

Der er heller ikke i øvrigt grundlag for at anse kommunens afgørelse for ugyldig som følge af retlige mangler, herunder tilsidesættelse af lighedsgrundsætningen, ligesom der ikke er grundlag for at tilsidesætte det skøn, som kommunen har foretaget ved afgørelsen.

Da tiltalte ikke har efterkommet påbuddet, stemmer vi for at finde tiltalte skyldig i tiltalen som anført af byretten.

Dommer Birgitte Nygaard Christensen udtaler:

Jeg anser det på baggrund af tinglysningsskridt af 23. september 2020 for bevist, at den almene vandforsyningsledning ved tiltaltes ejendom blev omlagt og udvidet af AquaDjurs i efteråret 2020. Jeg anser det ligeledes for bevist, at Norddjurs Kommune ikke på noget tidspunkt forud for omlægningen og udvidelsen i 2020 foretog nærmere undersøgelser af dimensioneringen af forsyningsledningerne eller udgifterne forbundet med tilslutning.

En afgørelse efter vandforsyningslovens § 29, stk. 3, skal i henhold til § 24 i dagældende bekendtgørelse nr. 832 af 27. juni 2016 om vandindvinding og vandforsyning, nugældende § 29 i bekendtgørelse nr. 470 af 26. april 2019 om vandindvinding og vandforsyning, indeholde bestemmelser om bl.a. den nærmere ledningsføring og dimensionering af forsyningsledningerne, oplysninger om udgifter forbundet med tilslutning, og hvornår der skal være skabt mulighed for tilslutning til den almene vandforsyning. Afgørelsen af 3. oktober 2017 indeholder ingen af disse pligtige oplysninger. Jeg finder, at manglende iagttagelse af bekendtgørelsens § 24 udgør en væsentlig mangel, som i almindelighed medfører, at en afgørelse efter vandforsyningslovens § 29, stk. 3, er ugyldig, medmindre der er grundlag for at antage, at manglen har været uden betydning for afgørelsen.

Efter sagens oplysninger finder jeg det ikke bevist, at der var tilstrækkelig kapacitet hos V Vandværk til at forsyne staldens vandforbrug forud for udvidelsen af forsyningsledningen i 2020, eller at tilslutning i øvrigt kunne ske uden omkostninger for tiltalte.

Jeg finder det derfor ikke godtgjort, at den manglende iagttagelse af bekendtgørelsens § 24 har været uden betydning for afgørelsen af 3. oktober 2017.

Afgørelsen af 3. oktober 2017 må derfor tilsidesættes som ugyldig. Jeg stemmer derfor allerede af denne grund for at frifinde tiltalte.

Der træffes afgørelse i overensstemmelse med stemmeflertallet, således at tiltalte er skyldig i tiltalen.

Straffastsættelsen

Efter forholdets karakter og grovhed fastsættes straffen til en bøde på 5.000 kr., jf. vandforsyningslovens § 29, stk. 3, jf. § 84, stk. 1, nr. 4, jf. stk. 3.

Af de grunde, som byretten har anført, tiltrædes det, at tiltalte pålægges tvangsbøder på 3.000 kr. pr. måned, dog således at de skal betales første gang den 1. oktober 2023, indtil forholdet er lovliggjort, jf. retsplejelovens § 997, stk. 3.

Med de anførte ændringer stadfæster landsretten dommen.

Thi kendes for ret:

Byrettens dom stadfæstes med de ændringer, at bøden forhøjes til 5.000 kr., og at tiltalte skal betale tvangsbøder første gang den 1. oktober 2023.

Tiltalte skal betale sagens omkostninger for landsretten.

Helle Korsgaard Lund-Andersen   Cecilie Kabel Revsbech   Birgitte Nygaard Christensen
(kst.)

Udskriften udstedes uden betaling.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Vestre Landsret,
Viborg den 28. juni 2023

Majbrit Overgård
stedfortræder